

LUONTOPANEELIN LAUSUNTO KOSKIEN VALTIOEUUVOSTON KIRJELMÄÄ UUSIUTUVISTA LÄHTEISTÄ PERÄISIN OLEVAN ENERGIANKÄYTÖN EDISTÄMISESTÄ (UJ 14/2022 vp - U 59/2021 vp)

Luontopaneeli kiittää mahdollisuutta lausua ja kommentoida valtioneuvoston kirjelmää. Alle on eritelty kirjelmää ja osin komission ehdotusta koskevia huomioita:

Tukijärjestelmät ja kaskadiperiaate:

On hyvä, että valtioneuvosto kirjeessään toteaa, että ainespuun ohjautumista polttoon tulee välttää. Kaskadiperiaate on erittäin oleellinen ja tarpeellinen ohjauskeino, jolla puun käyttöä voidaan ohjata korkeamman jalostusasteen tuotteisiin ja Luontopaneeli katsoo, että Suomen tulisi ilmaista vahvasti tukensa periaatteeseen liittyvälle sääntelylle ja sen noudattamisen valvonnalle. Kun paineet puunkäyttöön ovat monista eri syistä kasvussa, on iso riski, että myös ainespuuta päätyy Suomessa enenevässä määrin polttoon. Luontopaneeli muistuttaa, että nykytiedon valossa metsäbiomassan energiakäyttö ei luonnontieteellisesti ole hiilineutraalia (Bäck ym. 2017, Easac 2018). Erityinen vaara on, jos päädytään polttamaan korjuutähteiden sijasta ainespuuta tai runkopuuta. Puubiomassalla voidaan korvata fossiilisia tuotteita ja polttoaineita, mutta mikäli biotuotetehdas lisää metsänhakkuita, kokonaisvaikutus on luontohaittoja lisäävä ja ilmastoa lämmittävä aikajänteellä, jolla tavoiteltuja ilmastotoimia pyritään saamaan aikaan (Ahlvik ym. 2021, Seppälä ym 2022).

Luontopaneeli katsoo, että ehdotus jäsenvaltioiden ilmoitusvelvollisuudesta kaskadiperiaatteen soveltamista koskevista poikkeuksista on perusteltu ja Suomen kannattaisi tukea tätä ehdotusta. Ilmoitusten avulla on mahdollista saada nykyistä parempi kuva siitä, missä ja miksi ainespuuta päätyy polttoon – ja näin on myös mahdollista ohjata tukea ja muita toimia kaskadiperiaatteen paremmalle toteutumiselle. Suomi voi pyytää täsmentämään, miten soveltamispoikkeamia koskeva ilmoitusvelvollisuus tarkalleen toteutuisi, mutta ilmoitusvelvollisuudesta ei tulisi Luontopaneelin näkemyksen mukaan luopua.

Liikenne:

Kirjeessään valtioneuvosto kannattaa uusiutuvien polttoaineiden raaka-ainepohjan pitämistä mahdollisimman laajana ja toteaa, ettei kestävyyskriteerit täyttävien uusiutuvien polttoaineiden raaka-ainevalikoimaa tule tarpeettomasti rajoittaa. Tätä valtioneuvoston näkemystä on hyvin tiukalla lausunta-aikataululla hankala tarkemmin kommentoida, koska lausuntomateriaaleista puuttuu komission alkuperäinen ehdotus. Luontopaneeli kuitenkin painottaa, että etenkin biopolttoaineisiin liittyy merkittäviä riskejä mm. luonnon monimuotoisuuden ja ruokaturvan näkökulmista. Biopolttoaineiden alkuperää täytyy lähtökohtaisesti valvoa tarkasti ja niiden kestävyyskriteereiden kanssa täytyy olla tiukka. Kestävyysnäkökulmasta hankalimpien polttoaineiden raaka-ainevalikoimaa tulee voida myös rajoittaa.

Kestävyyskriteerit:

Luontopaneeli pitää komission ehdotusta biomassan kestävyyskriteereistä (kirjeen pohjalta käsitettynä) erittäin tärkeinä ja kannatettavina ja katsoo, että Suomen tulisi ilmaista kriteereille vahva tukensa. Biomassan kestävyyskriteerit ja biomassan tuotannolle kielletyt luontoarvoiltaan erityisen tärkeät alueet ovat edellytys sille, että luontokatoa pystytään torjumaan samanaikaisesti, kun biomassaa käytetään energialähteenä.

On hyvä, että valtioneuvostossa tunnistetaan metsäbiomassan lisääntyvään energiakäyttöön liittyvät riskit ja että valtioneuvosto pitää tärkeänä, että "EU-tavoitteisiin laskettava metsäenergia ei heikennä luonnon monimuotoisuutta ja varmuudella tuottaa odotetun ilmastohyödyn". Nyt kun maankäyttösektori on kääntynyt nettonielusta päästölähteeksi, tulisi Suomen ottaa vahvasti

kaskadiperiaate käyttöön omissa tukijärjestelmissään ja ohjauskeinoissaan. Yhtälö, jossa samanaikaisesti pysäytetään metsäluonnon uhanalaistuminen, torjutaan ilmastonmuutosta ja lisätään metsäbiomassan käyttöä, on hyvin haastava. Suomen tulee ajaa tiukkoja kestävyyskriteereitä bioenergiaprojekteilta ja biopolttoaineille, jotta voidaan varmistaa, että päästövähennykset todella toteutuvat eikä luonnon monimuotoisuus vaarannu. Luontopaneeli on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa, että kansalaisten osallistumisoikeudet tulee turvata myös uusiutuvan energian hankkeiden menettelyissä.

Lupamenettelyt ja muu hallinnollinen menettely:

Lausuntomateriaaleista ei valitettavasti ilmene, minkälainen on komission ehdotus koskien artiklaa 16 ja ympäristöarviointien sisällyttämistä lupamenettelyiden määritelmään. Valtioneuvoston kirjeessä todetaan, että ”artikla myös tarkoittaisi, että uusiutuvan energian hankkeet syrjäyttäisivät lintu- ja luontodirektiiveihin perustuvan lajisuojelun säännökset riippumatta hankkeen todellisesta yhteiskunnallisesta merkityksestä. Tämä olisi ristiriidassa luontokadon hillitsemistavoitteen kanssa”. Tämä huomio valtioneuvoston kirjeessä vaikuttaa erittäin oleelliselta, joskin sitä on hankala kommentoida tutkimuksen näkökulmasta tarkemmin ilman alkuperäistä ehdotusta.

Luontopaneeli katsoo, että komission ehdotus, jonka mukaan uusiutuvan energian ydinkehittämisalueiden osoittamista koskevassa kansallisessa suunnitelmassa tulisi priorisoida keinotekoisia ja rakennettuja pintoja, on erittäin kannatettava.

Komission ehdotuksessa uusiutuvan energian ydinkehittämisalueiden osalta lupamenettelyjen tulisi olla yksinkertaisempia ja nopeampia kuin muilla alueilla. Eduskunnalla on parhaillaan käsittelyssä hallituksen esitys vihreiden investointien lupa- ja valitusprosessien kiirehtimiseksi ja komission ehdotusta on syytä tarkastella yhdessä tämän hallituksen esityksen kanssa.

Lopuksi Luontopaneeli toivoo, että lausuntomateriaaleihin liitettäisiin säännönmukaisesti mukaan alkuperäinen dokumentti, jota valtioneuvoston kirjelmä tai kanta koskee. Tämä helpottaisi kokonaisuuden ymmärrystä ja mahdollistaisi myös muiden asioiden kuin valtioneuvoston kirjeessä mainitsemien kohtien huomioimisen. Tämä olisi helpotus etenkin silloin kun lausunnon aikataulu on kovin tiukka, eikä alkuperäistä paperia ole mahdollista muita reittejä etsiä.

Viitattu kirjallisuus:

Ahlvik L., Boström C., Bäck J., Herzon, I., Jokimäki J., Kallio, K. P., Ketola T., Kulmala L., Lehikoinen, A., Nieminen T.M., Oksanen E., Pappila M., Pöyry, J., Saarikoski, H., Sinkkonen, A., Sääksjärvi I. & Janne S. Kotiaho. 2021. Luonnon monimuotoisuus ja vihreä elvytys. Suomen Luontopaneeli. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 1/2021.

Bäck, J., Aszalós, R., Ceulemans, R.J.M., Glatzel, G., Hanewinkel, M., Kakaras, E., Kotiaho, J.S., Lindroth, A., Lubica, D., Luysaert, S., Mackay, J., Marek, M.V., Morgante, M., Nabuurs, G.J., Ovaskainen, O., Salomé Pais, M., Schaub, M., Tahvonen, O., Vesala, T., Gillett, W., & Norton, M. 2017. Multi-functionality and Sustainability in the European Union's Forests. European Academies Scientific Advisory Committee, EASAC policy report 32.

Easac 2018.

[https://easac.eu/fileadmin/PDF_s/reports_statements/Carbon_Neutrality/EASAC commentary on Carbon Neutrality 15 June 2018.pdf](https://easac.eu/fileadmin/PDF_s/reports_statements/Carbon_Neutrality/EASAC_commentary_on_Carbon_Neutrality_15_June_2018.pdf). (Luettu 17.5.2022)

Seppälä, J., Heinonen, T., Kilpeläinen, A., Peltola, H., Pukkala, T., Sihvonen, M., Soimakallio, S., Weaver, S., Vesala, T., Ollikainen, M. 2022. Metsät ja ilmasto: Hakkuut, hiilinielut ja puun käytön korvaushyödyt. Suomen ilmastopaneelin raportti 3/2022.